

att studera

Sven Stolpe har en gång framhållit att han ingenting alls hade emot socialdemokraternas ambitioner att förbättra levnadsvilloren för de sämst ställda. Vad han däremot med skärpa vände sig mot var partiets utbildningspolitik, enkannerligen då förringandet av kunskapernas betydelse.

Han kunde ha tillagt att den politiken har udden riktad just mot de ungdomar som kommer från familjer som lever i små ekonomiska omständigheter och som dessutom saknar studietradition.

De barn som har intellektuellt stimulerande föräldrar klarar sig oftast. De får ett försprång som märks redan när de börjar i grundskolans första årskurs. Gapet till de mindre lyckligt lottade växer sedan onödigt mycket, bl a på grund av att skolundervisningen alltför litet inriktas på att bibringa eleverna kunskaper.

Flumpedagogikens skador är oerhörda. De har i själva verket blivit en tragedi för hundratusentals unga människor. En av de många konsekvenserna är att nästan var femte nybörjarplats kommer att vara ledig på högskolor och universitet sedan vårantagningarna avslutats. Men ingen skall tro att det primärt är de som kommer från studiemedvetna hem som avstår från att satsa på eftergymnasiala studier.

I början på 1960-talet fann två personer varandra i den studiesociala utredningen. Det var Olof Palme och Lennart Bodström. Den förre företrädde även då socialdemokraterna, den senare TCO. Resultatet av deras samkörning blev också den gången föga uppbyggligt.

Under hårt motstånd mot fackliga or-

ganisationer som representerade studenter och akademiker sydde Olof Palme och Lennart Bodström tillsammans ihop ett nytt studiesocialt system. Det innebar att de studerande fick låna så att de klarade uppehållet. En fjärdedel av beloppet – då 1 700 kr – blev återbetalningsfritt. Återstoden skulle betalas igen. Den delen inflationsskyddades, vilket ibland fått till följd att låntagaren trots amorteringar har större skuld i kronor räknat vid ett års slut än vid dess början.

En poäng ur de båda socialisternas synvinkel var att skulden formellt gjordes räntefri. Låntagaren kunde alltså inte dra av några räntor på deklarationen. En annan fördel var att systemet lätt kunde försämrats.

Det är vad som nu skett. I dag är bidragsdelen långt mindre värd än tidigare. Däremot har kostnaderna för studier ökat avsevärt. Den som avlägger en akademisk examen i dag får normalt skuldsätta sig för betydligt över 100 000 kr, såvida han inte förvärvsarbetar vid sidan om. Därtill kommer att han inte kan vara säker på att sedan få någon anställning där han kan utnyttja sina färdigheter. Det är följaktligen föga förvånande om just ungdomar från mindre bemedlade hem är de som i första hand tvekar inför

sådana framtidsutsikter, även om de är studiebegåvade och borde satsa på en akademisk utbildning.

Vad kan man göra åt det här?

Flera åtgärder är angelägna, men så mycket står klart som att det studiesociala systemet måste ändras eller omformas. Varför inte införa avdragsrätt för amortering på studieskulder? Det är helt logiskt. Den som i dag investerar i en traktor får dra av kostnaden på deklarationen. Den som investerar i sin egen utbildning får inte göra det. Var finns konsekvensen?

En annan tänkbar väg är att fräscha upp det förslag till examenspremiesystem som dåvarande Sveriges Konservativa Studentförbund presenterade i mitten på 1960-talet. Den studerande fick låna pengar. Sedan han avlagt sin examen avskrevs ett belopp som motsvarade levnadskostnaderna under normalstudietiden, oavsett om vederbörande använt längre eller kortare tid. Det skulle alltså löna sig för honom att snabba på. Det här systemet torde lätt kunna modifieras till ett poängpremiesystem.

Chansen till förnuftiga lösningar bör ju finnas eftersom Olof Palme och Lennart Bodström numera ägnar sig åt globala problem i stället för studiesociala.

Matti Häggström